

Περὶ ἀρετῆς τοῦ Πλάτωνος

www.physics.ntua.gr/mourmouras/greats/platon/

Σωκράτης, Ἰππότροφος

[376]

{Σωκράτης} Ἄρα διδασκόν ἐστιν ἡ ἀρετὴ; ἢ οὐ διδασκόν, ἀλλὰ φύσει οἱ ἀγαθοὶ γίνονται ἄνδρες, ἢ ἄλλω τινὶ τρόπῳ;

{Ἰππότροφος} Οὐκ ἔχω εἰπεῖν ἐν τῷ παρόντι, ὦ Σώκρατες.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ ὧδε σκεψώμεθα αὐτό. φέρε, εἴ τις βούλοιο ταύτην τὴν ἀρετὴν γενέσθαι ἀγαθὸς ἦν ἀγαθοὶ εἰσιν οἱ σοφοὶ μάγειροι, πόθεν ἂν γένοιτο;

{Ἰππότροφος} Δῆλον ὅτι εἰ παρὰ τῶν ἀγαθῶν μαγείρων μάθοι.

{Σωκράτης} Τί δέ; εἰ βούλοιο ἀγαθὸς γίνεσθαι ἰατρός, παρὰ τίνα ἂν ἐλθὼν γένοιτο ἀγαθὸς ἰατρός;

{Ἰππότροφος} Δῆλον δὴ ὅτι παρὰ τῶν ἀγαθῶν τινὰ ἰατρῶν.

{Σωκράτης} Εἰ δὲ ταύτην τὴν ἀρετὴν ἀγαθὸς βούλοιο γενέσθαι ἦνπερ οἱ σοφοὶ τέκτονες;

{Ἰππότροφος} Παρὰ τῶν τεκτόνων.

{Σωκράτης} Εἰ δὲ ταύτην τὴν ἀρετὴν βουλευθεὶς ἀγαθὸς γενέσθαι ἦνπερ οἱ ἄνδρες οἱ ἀγαθοὶ τε καὶ σοφοί, ποῦ χρὴ ἐλθόντα μαθεῖν;

{Ἰππότροφος} Οἶμαι μὲν καὶ ταύτην, εἵπερ μαθητὸς ἐστὶ, παρὰ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀγαθῶν· πόθεν γὰρ ἄλλοθεν;

{Σωκράτης} Φέρε δὴ, τίνες ἡμῖν ἄνδρες ἀγαθοὶ γεγονάσιν; ἵνα σκεψώμεθα εἰ οὗτοί εἰσιν οἱ τοὺς ἀγαθοὺς ποιοῦντες.

{Ἰππότροφος} Θουκυδίδης καὶ Θεμιστοκλῆς καὶ Ἀριστείδης καὶ Περικλῆς.

{Σωκράτης} Τούτων οὖν ἐκάστου ἔχομεν διδάσκαλον εἰπεῖν;

{Ἰππότροφος} Οὐκ ἔχομεν· οὐ γὰρ λέγεται.

{Σωκράτης} Τί δέ; μαθητὴν ἢ τῶν ξένων τινὰ ἢ τῶν πολιτῶν ἢ ἄλλον, ἐλεύθερον ἢ δοῦλον, ὅστις αἰτίαν ἔχει διὰ τὴν τούτων ὁμιλίαν σοφός τε καὶ ἀγαθὸς γεγονέναι;

{Ἰππότροφος} Οὐδὲ τοῦτο λέγεται.

{Σωκράτης} Ἄλλ' ἄρα μὴ ἐφθόνουν μεταδιδόναι τῆς ἀρετῆς τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις;

{Ἰππότροφος} Τάχα.

{Σωκράτης} Ἄρα ἵνα μὴ ἀντίτεχνοι αὐτοῖς γίνοντο, ὥσπερ οἱ μάγειροί τε καὶ ἰατροὶ καὶ τέκτονες φθονοῦσιν; οὐ γὰρ λυσιτελεῖ αὐτοῖς πολλοὺς ἀντιτέχνους γίνεσθαι οὐδὲ οἰκεῖν ἐν πολλοῖς αὐτοῖς ὁμοίοις. ἄρ' οὖν οὕτω καὶ τοῖς ἀνδράσι τοῖς ἀγαθοῖς οὐ λυσιτελεῖ ἐν ὁμοίοις αὐτοῖς οἰκεῖν;

{Ἱππότηροφος} Ἴσως.

{Σωκράτης} Εἰσὶν δὲ οἱ αὐτοὶ οὐχὶ ἀγαθοὶ τε καὶ δίκαιοι;

{Ἱππότηροφος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἔστιν οὖν ὅτῳ λυσιτελεῖ μὴ ἐν ἀγαθοῖς οἰκεῖν ἀνδράσιν ἀλλ' ἐν κακοῖς;

{Ἱππότηροφος} Οὐκ ἔχω εἰπεῖν.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν οὐδὲ τοῦτ' ἔχεις εἰπεῖν, πότερον ἔργον ἐστὶν τῶν μὲν ἀγαθῶν βλάπτειν, τῶν δὲ κακῶν ὠφελεῖν, ἢ τοῦναντίον;

{Ἱππότηροφος} Τοῦναντίον.

[377]

{Σωκράτης} Οἱ μὲν ἀγαθοὶ ἄρα ὠφελουῦσιν, οἱ δὲ κακοὶ βλάπτουσιν;

{Ἱππότηροφος} Ναί.

{Σωκράτης} Ἔστιν οὖν ὅστις βούλεται βλάπτεσθαι μᾶλλον ἢ ὠφελεῖσθαι;

{Ἱππότηροφος} Οὐ πάνυ.

{Σωκράτης} Οὐδεὶς ἄρα βούλεται ἐν πονηροῖς οἰκεῖν μᾶλλον ἢ ἐν χρηστοῖς.

{Ἱππότηροφος} Οὕτως.

{Σωκράτης} Οὐδεὶς ἄρα φθονεῖ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἄλλῳ, ὥστε ἀγαθὸν καὶ ὁμοῖον ἑαυτῷ ποιῆσαι.

{Ἱππότηροφος} Οὐκ οὖν φαίνεται γε δὴ ἐκ τοῦ λόγου.

{Σωκράτης} Ἀκήκοας οὖν ὅτι Θεμιστοκλεῖ Κλεόφαντος υἱὸς ἐγένετο;

{Ἱππότηροφος} Ἀκήκοα.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν δῆλον ὅτι οὐδὲ τῷ υἱῷ ἐφθόνει ὡς βελτίστῳ γενέσθαι ὁ Θεμιστοκλεῖς, ὅς γε ἄλλῳ οὐδενί, εἴπερ ἦν ἀγαθός; ἦν δέ, ὡς φαμεν.

{Ἱππότηροφος} Ναί.

{Σωκράτης} Οἶσθα οὖν ὅτι Θεμιστοκλεῖς τὸν υἱὸν ἱππέα μὲν ἐδιδάξατο σοφὸν εἶναι καὶ ἀγαθόν Σωκράτης, Ἱππότηροφος ἐπέμενε γοῦν ἐπὶ τῶν ἵππων ὀρθὸς ἐστηκώς, καὶ ἠκόντιζεν ἀπὸ τῶν ἵππων ὀρθός, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ θαυμάσια εἰργάζετο Σωκράτης, Ἱππότηροφος καὶ ἄλλα πολλὰ ἐδίδαξεν καὶ ἐποίησεν σοφόν, ὅσα διδασκάλων ἀγαθῶν εἶχετο. ἢ ταῦτα οὐκ ἀκήκοας τῶν πρεσβυτέρων;

{Ἱππότηροφος} Ἀκήκοα.

{Σωκράτης} Οὐκ ἄρα τὴν φύσιν γέ τις τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ αἰτιάσασαίτ' ἂν κακὴν εἶναι.

{Ἱππότηροφος} Οὐκ ἂν οὖν δικαίως γε ἐξ ὧν σὺ λέγεις.

{Σωκράτης} Τί δὲ τότε; ὡς Κλεόφαντος ὁ Θεμιστοκλέους υἱὸς ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ σοφὸς ἐγένετο ἄπερ ὁ πατήρ αὐτοῦ ἦν σοφός, ἤδη τοῦτο ἤκουσας ἢ νεωτέρου ἢ πρεσβυτέρου;

{Ἱππότροφος} Οὐκ ἤκουσα.

{Σωκράτης} Ἄρ' οὖν ταῦτα μὲν οἰόμεθα βούλεσθαι αὐτὸν τὸν ἑαυτοῦ ὑὸν παιδεῦσαι, ἦν δὲ αὐτὸς σοφίαν ἦν σοφός, μηδὲν βελτίω αὐτὸν ποιῆσαι τῶν γειτόνων μηδενός, εἴπερ διδασκτὸν ἦν ἡ ἀρετή;

{Ἱππότροφος} Οὐκουν εἰκός γε.

{Σωκράτης} Οὗτος μὲν δὴ σοι τοιοῦτος διδάσκαλος ἀρετῆς, ὃν ὑπεῖπες· ἄλλον δὲ δὴ σκεψώμεθα, Ἀριστείδην, ὃς ἔθρεψεν μὲν τὸν Λυσίμαχον, ἐπαίδευσεν δὲ κάλλιστα Ἀθηναίων ὅσα διδασκάλων εἶχετο, ἄνδρα δὲ οὐδενός βελτίω ἐποίησεν· τοῦτον γὰρ καὶ σὺ καὶ ἐγὼ εἶδομεν καὶ συνεγενόμεθα.

{Ἱππότροφος} Ναί.

{Σωκράτης} Οἴσθα οὖν ὅτι Περικλῆς αὖ ἔθρεψεν ὑεῖς Πάραλον καὶ Ξάνθιππον, ὧν καὶ σύ μοι δοκεῖς τοῦ ἐτέρου ἐρασθῆναι. τούτους μέντοι, ὡς καὶ σὺ οἴσθα, ἵππείας μὲν ἐδίδαξεν οὐδενός χεῖρους Ἀθηναίων, καὶ μουσικὴν καὶ τὴν ἄλλην ἀγωνίαν καὶ τᾶλλα ἐπαίδευσεν ὅσα τέχνη διδάσκονται, οὐδενός χεῖρους· ἀγαθοὺς δὲ ἄρα ἄνδρας οὐκ ἐβούλετο ποιῆσαι;

{Ἱππότροφος} Ἄλλ' ἴσως ἂν ἐγένοντο, ὧ Σώκρατες, εἰ μὴ νέοι ὄντες ἐτελεύτησαν.

[378]

{Σωκράτης} Σὺ μὲν εἰκότως βοηθεῖς τοῖς παιδικοῖς, Περικλῆς δὲ ἐκείνους, εἴπερ διδασκτὸν ἦν ἀρετὴ καὶ οἴός τ' ἦν ἀγαθοὺς ποιῆσαι, πολὺ πρότερον ἂν τὴν αὐτοῦ ἀρετὴν σοφοὺς ἐποίησεν ἢ μουσικὴν καὶ ἀγωνίαν. ἀλλὰ μὴ οὐκ ἦ διδασκτὸν, ἐπεὶ Θεουκυδίδης αὖ δύο ὑεῖς ἔθρεψεν, Μελησίαν καὶ Στέφανον, ὑπὲρ ὧν σὺ οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν ἄπερ ὑπὲρ τῶν Περικλέους ὑῶν· τούτων γὰρ δὴ καὶ σὺ οἴσθα τὸν γ' ἕτερον μέχρι γήρως βιοῦντα, τὸν δ' ἕτερον πόρρω πάνυ. καὶ μὴν καὶ τούτῳ ὁ πατήρ ἐπαίδευσεν τὰ τε ἄλλα εὖ καὶ ἐπάλαισαν κάλλιστα Ἀθηναίων· τὸν μὲν γὰρ Ξανθία ἔδωκεν, τὸν δὲ Εὐδώρῳ, οὗτοι δὲ που ἐδόκουν κάλλιστα τῶν τότε παλαίειν.

{Ἱππότροφος} Ναί.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν δῆλον ὅτι οὗτος οὐκ ἂν ποτε οἷ μὲν ἔδει δαπανώμενον διδάσκειν, ταῦτα μὲν ἐδίδαξεν τοὺς παῖδας τοὺς ἑαυτοῦ, οἷ δ' οὐδὲν ἔδει ἀναλώσαντα ἀγαθοὺς ἄνδρας ποιῆσαι, τοῦτο δὲ οὐκ ἂν ἐδίδαξεν, εἰ διδασκτὸν ἦν;

{Ἱππότροφος} Εἰκός γε.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ γὰρ ἴσως ὁ Θεουκυδίδης φαῦλος ἦν, καὶ οὐχὶ ἦσαν αὐτῷ πλεῖστοι φίλοι Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων. καὶ οἰκίας ἦν μεγάλης καὶ ἐδύνατο μέγα ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις Ἑλλησιν, ὥστ' εἴπερ ἦν τοῦτο διδασκτὸν, ἐξηῦρεν ἂν ὅστις αὐτοῦ ἐμελλεν τοὺς ὑεῖς ἀγαθοὺς ποιήσειν ἢ τῶν ἐπιχωρίων ἢ τῶν ξένων, εἰ αὐτὸς μὴ ἐσχόλαζε διὰ τὴν τῆς πόλεως ἐπιμέλειαν. ἀλλὰ γὰρ, ὧ ἑταῖρε, μὴ οὐκ ἦ διδασκτὸν ἡ ἀρετή.

{Ἱππότροφος} Οὐκ, ἴσως.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ δὴ εἰ μὴ διδασκτὸν ἐστίν, ἄρα φύσει φύονται οἱ ἀγαθοί; καὶ τοῦτο τῆδέ πη σκοποῦντες ἴσως ἂν εὐροίμεν. φέρε γὰρ· εἰσὶν ἡμῖν φύσεις ἵππων ἀγαθῶν;

{Ἱππότροφος} Εἰσίν.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν εἰσὶν τινες ἄνθρωποι τέχνην ἔχοντες ἢ τὰς τῶν ἵππων τῶν ἀγαθῶν φύσεις γινώσκουσιν, καὶ κατὰ τὸ σῶμα πρὸς δρόμον, καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν, οἵτινές τε θυμοειδεῖς καὶ ἄθυμοι;

{Ἱππότηροφος} Ναί.

{Σωκράτης} Τίς οὖν αὕτη ἡ τέχνη ἐστίν; τί ὄνομα αὐτῆ;

{Ἱππότηροφος} Ἱππική.

{Σωκράτης} Οὐκοῦν καὶ περὶ τοὺς κύνας ὡσαύτως ἔστιν τις τέχνη ἢ τὰς ἀγαθὰς καὶ τὰς κακὰς φύσεις τῶν κυνῶν διακρίνουσιν;

{Ἱππότηροφος} Ἔστι.

{Σωκράτης} Τίς αὕτη;

{Ἱππότηροφος} Ἡ κυνηγετική.

{Σωκράτης} Ἀλλὰ μὴν καὶ περὶ τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον εἰσὶν ἡμῖν δοκιμασταί, οἵτινες ὀρῶντες κρίνουσιν τό τε βέλτιον καὶ τὸ χεῖρον;

{Ἱππότηροφος} Εἰσὶν.

{Σωκράτης} Τίνας οὖν τούτους καλεῖς;

{Ἱππότηροφος} Ἀργυρογνώμονας.

{Σωκράτης} Καὶ μὴν οἱ παιδοτρίβαι γινώσκουσι σκοπούμενοι τὰς φύσεις τὰς τῶν σωμάτων τῶν ἀνθρώπων ὅποιαί τε χρησταὶ καὶ ὅποια μὴ πρὸς ἐκάστους τῶν πόνων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ νέων ὅσα μέλλει τῶν σωμάτων ἄξια λόγου ἔσεσθαι καὶ ἐν οἷς ἐλπίς ἐστὶ πολλὴ τὰ ἔργα, ὅσα σώματος ἔχεται, εὖ ἀπεργάσασθαι.

{Ἱππότηροφος} Ἔστι ταῦτα.

{Σωκράτης} Πότερον οὖν σπουδαιότερόν ἐστιν ταῖς πόλεσιν ἵπποι καὶ κύνες ἀγαθοὶ καὶ τᾶλλα τὰ τοιαῦτα, ἢ ἄνδρες ἀγαθοί;

[379]

{Ἱππότηροφος} Ἄνδρες ἀγαθοί.

{Σωκράτης} Τί οὖν; οἶει ἂν, εἴπερ ἦσαν φύσεις ἀγαθαὶ πρὸς ἀρετὴν ἀνθρώπων, οὐκ ἂν πάντα μεμηχανῆσθαι τοὺς ἀνθρώπους ὥστε διαγιγνώσκειν αὐτάς;

{Ἱππότηροφος} Εἰκός γε.

{Σωκράτης} Ἔχεις οὖν τινα εἰπεῖν τέχνην ἣτις ἐστὶν ἐπὶ ταῖς φύσεσιν ταῖς τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀγαθῶν ἀποδεδειγμένη, ὥστε δύνασθαι αὐτάς κρίνειν;

{Ἱππότηροφος} Οὐκ ἔχω.

{Σωκράτης} Καὶ μὲν δὴ πλείστου ἂν ἦν ἀξία καὶ οἱ ἔχοντες αὐτήν· οὗτοι γὰρ ἂν ἡμῖν ἀπέφαινον τῶν νέων τοὺς μέλλοντας ἀγαθοὺς ἔσεσθαι ἔτι παῖδας ὄντας, οὓς ἂν ἡμεῖς παραλαβόντες

ἐφυλάττομεν ἐν ἀκροπόλει δημοσίᾳ, ὥσπερ τὸ ἀργύριον, καὶ μᾶλλον τι, ἵνα μὴ τι φλαῦρον ἡμῶν πάθοιεν μήτε ἐν μάχῃ μήτε ἐν ἄλλῳ μηδενὶ κινδύνῳ, ἀλλ' ἀπέκειντο τῇ πόλει σωτῆρές τε καὶ εὐεργέται, ἐπειδὴ γε εἰς τὴν ἡλικίαν ἀφίκοντο. ἀλλὰ γὰρ κινδυνεύει οὔτε φύσει οὔτε μαθήσει ἡ ἀρετὴ τοῖς ἀνθρώποις παραγίγνεσθαι.

{*Ἱππότηρος*} Πῶς οὖν ἂν ὁ Σώκρατες σοὶ δοκοῦσιν γίγνεσθαι, εἰ μήτε φύσει μήτε μαθήσει γίνονται; τίς ἄλλον τρόπον γίνονται ἂν οἱ ἀγαθοί;

{*Σωκράτης*} Οἶμαι μὲν οὐκ ἂν ῥαδίως αὐτὸ δηλωθῆναι, τοπάζω μέντοι θεῖόν τι μάλιστα εἶναι τὸ κτῆμα καὶ γίγνεσθαι τοὺς ἀγαθοὺς ὥσπερ οἱ θεῖοι τῶν μάντεων καὶ οἱ χρησμολόγοι. οὔτοι γὰρ οὔτε φύσει τοιοῦτοι γίνονται οὔτε τέχνη, ἀλλ' ἐπιπνοία ἐκ τῶν θεῶν γιγνόμενοι τοιοῦτοί εἰσιν. οὕτω δὲ καὶ οἱ ἄνδρες οἱ ἀγαθοὶ λέγουσι ταῖς πόλεσιν ἐκάστοτε τὰ ἀποβησόμενα καὶ τὰ μέλλοντα ἔσσεσθαι ἐκ θεοῦ ἐπιπνοίας πολὺ μᾶλλον καὶ ἐναργέστερον ἢ οἱ χρησμωδοί. λέγουσιν δὲ πού καὶ αἱ γυναῖκες ὅτι Θεῖος ἀνὴρ οὗτός ἐστι· καὶ Λακεδαιμόνιοι ὅταν τινὰ μεγαλοπρεπῶς ἐπαινῶσιν, θεῖον ἄνδρα φασὶν εἶναι. πολλαχοῦ δὲ καὶ Ὅμηρος τῷ αὐτῷ τούτῳ καταχρῆται καὶ οἱ ἄλλοι ποιηταί. καὶ ὅταν βούληται θεὸς εἶ πρᾶξι πόλιν, ἄνδρας ἀγαθοὺς ἐνεποίησεν· ὅταν δὲ μέλλῃ κακῶς πράξειν πόλις, ἐξεῖλε τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀγαθοὺς ἐκ ταύτης τῆς πόλεως ὁ θεός. οὕτως ἔοικεν οὔτε διδασκτὸν εἶναι οὔτε φύσει ἀρετῆ, ἀλλὰ θεῖα μοῖρα παραγίγνεται κτωμένοις